

İleri tarihli yabancı para mal alım maliyetlerinin forward ile sabitlemesi ve muhasebesel problemler

Gerek yurtdışından hammadde alımı yapan bir üretim şirketi, gerek yabancı para mal alımı yapan bir ticaret şirketi, gerekse yabancı para ile sabit kıymet ya da cari olmayan duran varlık alımı yapan herhangi bir kuruluş olsun karşılaşılan ana problem, satın alınacak malın aktife giriş tarihindeki Türk Lirası maliyetinin ne olacağına önceden bilinmiyor olmasıdır. Bu bilinmezlik, şirketin sağlıklı bütçe yapabildiğinin önüne geçen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslında malın maliyeti mi bilinmiyor yoksa işin içine finansal değişkenler mi giriyor konuyu daha derin incelemek gerekiyor.

Ülkemizdeki şirketlerin yabancı para mal alımları yapmaları durumunda uyguladıkları finansal muhasebe ve raporlama ilkelerine göz atmakta fayda var.

Çoğu şirket, kendini piyasa koşullarına teslim ederek, malın aktife girdiği günkü kurdan maliyet kaydı yapmakta. Dolayısıyla, USDTRY kuru 6 iken yapılan 100 USD lık mal alım bütçesine konu olan mal aktife girdiği gün USDTRY kuru 7 olması durumunda şirketin aktifinde 700 TL lik maliyet görünüyor.

Diğer yandan, malın satın alım (teslim) kurunu önceden sabitlemek ve önünü görmek isteyen şirketler ise forward işlem yapmayı tercih ediyorlar. Aynı örnekten ilerleyecek olursak, bütçe yapıldığında malın satın alım tarihindeki kuru forward işlemle 6,5 dan sabitleyen şirketi düşünelim. Bu şirket, mal teslim edildiğinde aktifine o günün kuruyla 700 TL maliyet girerken, forward işlemden kaynaklanan 50 TL gerçeğe uygun değer olumlu farkını da gelir tablosuna finansal gelir olarak yansıtıyor.

Aynı şekilde malın satın alım tarihindeki kuru 6,5 dan sabitleyen diğer bir şirket ise, mal teslim edildiğinde o günün kuru olan 7 den 700 TL maliyet kaydı atarken, forwarddan gelen 50 TL geliri de malın maliyetinden düşerek nihayetinde aktifine toplamda 650 TL maliyet kaydı atıyor.

Yukarıdaki örneklere göre, aynı malın maliyeti, hedging yapmayan şirket ile hedging yapan ilk şirketin aktiflerinde 700 TL den dururken, hedging yapan ikinci şirketin ise aktifinde 650 TL den duruyor. Aynı tarihte aynı malı satın alan üç şirketin de gelir tablosu ise birbirinden farklı hale geliyor. Sürekli bazda yoğun şekilde yabancı para ile mal alımı (hammadde, yarı mamul, mamul, ticari mal, vb.) yapan şirketlerde bu maliyet ve gelir/gider gösterimlerindeki farklardan dolayı finansal pozisyon raporlarının birbirlerinden son derece farklı olacağı ve okuyucuyu şirketlerin dönemsel karlılıkları konusunda kafa karışıklığına iteceği gayet açık değil mi?

Peki bu işin doğrusu nedir? Hangi şirketin kayıtları doğruyu yansıtıyor? Bu gibi örneklerde işin içine finansal enstrümanlar standartları da dahil olduğundan, şirketin amaçlarına en uygun muhasebe kayıtlarını belirlemek için derin bir IFRS 9 teknik bilgi ve danışmanlığına ihtiyaç duyulduğu ortada. Özellikle IFRS 9 ile eski standart IAS 39 arasındaki 'basis adjustment' değişikliğine de dikkat edilmeli.

Peki, yabancı para ödeme tarihi malın teslim tarihinden de sonra ise? Bu durumda karşımıza, malın alımının bütçelendiği tarihteki kur, malın aktife girdiği tarihteki kur ve malın ödemesinin yapıldığı tarihteki kur olmak üzere üç ayrı TL değer ortaya çıkacak. Bu durumda malın maliyeti ne olmalı, aktif ve gelir tablosu kayıtları nasıl olmalı?

Şirketinizin faaliyetlerine özel olarak bir analiz yapılması gerekliliğinin açık olduğunu düşünüyoruz...